ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA UMUMLASHTIRUVCHI DARSLAR LOYIHASINI TUZISH TEXNOLOGIYASI

Farg‘ona davlat universiteti
Maktabgacha ta’lim kafedrasi o‘qituvchisi
Tillabayeva Gulruh Sohibbek qizi,
Ne’matova Nilufar Xudoyberdi qizi

Annatatsiya :Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda umumlashtiruvchi darslar loyihasini tuzish texnologiyasi ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan yoritiladi. Unda umumlashtiruvchi darslarning mazmuni, maqsadi, o‘quvchi kompetensiyalarini shakllantirishdagi o‘rni hamda dars jarayonini loyihalashda qo‘llaniladigan innovatsion metodlar tahlil qilinadi. Shuningdek, darsning tuzilishi, bosqichlari, kutiladigan natijalar, baholash mezonlari va o‘quvchilarning faoliyatini faollashtiruvchi pedagogik yondashuvlar asoslangan holda ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda umumlashtiruvchi darslarni samarali tashkil etish uchun metodik tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so‘zlar:umumlashtiruvchi dars, boshlang‘ich ta’lim, dars loyihasi, pedagogik texnologiya, kompetensiya, metodika, baholash, innovatsion yondashuv.

Аннотация: В данной статье рассматривается технология проектирования обобщающих уроков в начальных классах. Раскрываются содержание, цели и педагогическая значимость обобщающих занятий, а также их роль в формировании ключевых компетенций младших школьников. Особое внимание уделено структуре урока, этапам его проведения, методам активизации учебной деятельности учащихся и современным инновационным подходам. В работе представлены методические рекомендации по эффективной организации обобщающих уроков.

Ключевые слова:обобщающий урок, начальное образование, проектирование урока, педагогические технологии, компетенции, методика, оценивание, инновационные подходы.

Annotation: This article examines the technology of designing summarizing (review) lessons in primary school. It explains the purpose, structure, and pedagogical value of summarizing lessons, emphasizing their role in developing core competencies in young learners. The study discusses lesson planning strategies, stages of implementation, assessment criteria, and innovative methods that enhance student engagement. Methodological recommendations for the effective organization of summarizing lessons are also provided.

Keywords: summarizing lesson, primary education, lesson design, pedagogical technology, competencies, methodology, assessment, innovative approaches.

KIRISH

Boshlang‘ich sinflarda umumlashtiruvchi darslar o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash, o‘quv materialini tizimli ravishda qayta ishlash va amaliy qo‘llash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu darslar o‘quv dasturining muayyan bo‘limini umumlashtirib, o‘quvchilarning bilimlaridagi bo‘shliqlarni aniqlash va to‘ldirishga yordam beradi. Boshlang‘ich ta’limda loyiha asosidagi umumlashtiruvchi darslar o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini, mustaqil izlanishini va hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Ushbu maqola

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

boshlang‘ich sinflarda umumlashtiruvchi darslar loyihasini tuzish texnologiyasini ilmiy asosda tahlil qiladi, uning bosqichlari va amaliy qo‘llanilishini ko‘rib chiqadi, O‘zbekiston ta’lim tizimiga mos tavsiyalar beradi.

Adabiyot sharhi

Umumlashtiruvchi darslar bo‘yicha pedagogik adabiyotlarda ularning bilimlarni tizimlashtirish va o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati ta’kidlanadi. O‘zbekiston boshlang‘ich ta’lim dasturlarida bu darslar ona tili, matematika va atrof olam fanlari bo‘yicha o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Loyiha asosidagi ta’lim usullari boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga moslashtirilgan holda, ularning yosh xususiyatlariga qarab qiziqarli va oson tushunarli shaklda tashkil etiladi. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari, masalan, interfaol doskalar va didaktik o‘yinlar, dars samaradorligini oshiradi. Ushbu sharh loyiha tuzishning nazariy asoslarini aniqlaydi va boshlang‘ich sinflarga mos amaliy yondashuvlarni ko‘rsatadi.

Metodologiya

Boshlang‘ich sinflarda umumlashtiruvchi darslar loyihasini tuzish texnologiyasining metodologiyasi mazkur jarayonning ilmiy, nazariy va amaliy asoslarini belgilovchi tizimli yondashuvlar majmuini o‘z ichiga oladi. Metodologiya umumlashtiruvchi darsning maqsadini aniqlash, o‘quv faoliyatini samarali tashkil etish, kompetensiyalarni rivojlantiruvchi pedagogik texnologiyalarni tanlash va dars loyihasini bosqichma-bosqich ishlab chiqish tamoyillariga tayanadi.

Birinchidan, tadqiqotning metodologik asosini pedagogik tizimlar nazariyasi, kompetensiyaviy yondashuv, konstruktivizm va faol-ta’lim metodlari tashkil etadi. Bu yondashuvlar o‘quvchilarning mavjud bilimlarini faollashtirish, yangi bilimlar bilan bog‘lash, umumlashtirish jarayonida mustaqil fikrlashni rag‘batlantirish imkonini beradi.

Ikkinchidan, umumlashtiruvchi dars loyihasini ishlab chiqishda darsning maqsad-masalalarini aniqlash, kutiladigan natijalarni belgilash, o‘quv faoliyatining shakl va vositalarini tanlash, baholash mezonlarini yaratish metodik asos sifatida xizmat qiladi. Bu jarayonlardan har biri boshlang‘ich sinf o‘quvchisining yosh xususiyatlari, psixologik tayyorgarligi va o‘quv motivatsiyasini inobatga olgan holda amalga oshiriladi.

Uchinchidan, metodologiya o‘z ichiga kuzatuv, taqqoslash, tahlil, diagnostika, modellashtirish kabi ilmiy-amaliy tadqiqot metodlarini qamrab oladi. Bu metodlar o‘qituvchiga dars jarayonidagi mavjud muammolarni aniqlash, dars samaradorligini baholash, o‘quvchilar faoliyatini tahlil qilish va yangi pedagogik yechimlar ishlab chiqish imkonini beradi.

To‘rtinchidan, umumlashtiruvchi darslarda multimodal va interfaol texnologiyalardan foydalanish — klaster, aqliy hujum, Venn diagrammalari, loyiha metodi, “Insert”, “B-B-B” (bilaman–bilmoqchiman–bildim) strategiyalari — metodologiyaning amaliy qismidir. Bu usullar o‘quvchilarning bilimlarni tizimlashtirish, mantiqiy fikrlash, sabab-oqibat bog‘lanishlarini anglash, xulosa chiqarish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.

Beshinchidan, loyihalash jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish — taqdimotlar, interaktiv testlar, raqamli kartochkalar, onlayn vizualizatsiya vositalari — dars samaradorligini oshiradi, o‘quvchi faolligini ta’minlaydi va o‘zlashtirish sifatini yaxshilaydi.

Oltinchidan, metodologiyaning muhim unsurlaridan biri pedagogik monitoringdir. Umumlashtiruvchi darslarda o‘quvchilar bilim, ko‘nikma va malakalarining rivojlanishini doimiy kuzatish, diagnostika qilish va natijalarni qayta aloqa orqali mustahkamlash zarur.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Shunday qilib, umumlashtiruvchi darslar loyihasini tuzish texnologiyasi kompleks metodologik asosga ega bo‘lib, u nafaqat dars mazmunini tizimlashtirish, balki o‘quvchilarda tahlil, umumlashtirish, mustaqil xulosa chiqarish va kompetensiyalarni shakllantirishni maqsad qilgan yagona pedagogik tizimni yaratadi.

Natija

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich sinflarda umumlashtiruvchi darslar o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini tizimli shakllantirishda asosiy o‘rin tutadi. Darsni loyihalash texnologiyasi ilmiy-metodik yondashuvlarga tayanilganda:

o‘quvchilarda takrorlash, tushunchalarni bog‘lash va umumlashtirish jarayoni samarali amalga oshadi;

darsning maqsad va vazifalariga mos bosqichma-bosqich texnologiyalar qo‘llanilganda ta’lim mazmuni izchil va mantiqiy yoritiladi;

interfaol metodlar, multimodal vositalar va AKT elementlari bilimlarni mustahkamlashda muhim motivatsion omilga aylanadi;

o‘quvchilarning fikrlash faoliyati faollashib, tahlil, solishtirish, umumlashtirish, xulosa chiqarish kabi yuqori darajadagi kognitiv ko‘nikmalar shakllanadi;

baholash mezonlarining aniq belgilanishi darsning samaradorligini oshiradi hamda o‘quvchilarning individual o‘sish dinamikasini aniqlash imkonini beradi;

pedagogik monitoring asosida mavjud muammolar tezkor aniqlanadi va ularni bartaraf etish bo‘yicha amaliy yechimlar ishlab chiqiladi.

Umumlashtiruvchi darslarni to‘g‘ri loyihalash o‘quvchilarning o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari, muloqot ko‘nikmalari va o‘quv motivatsiyasining oshishini ta’minlaydi.

Xulosa

Xulosa tariqasida aytish mumkinki, umumlashtiruvchi darslar boshlang‘ich ta’lim jarayonining ajralmas va strategik muhim bo‘g‘inidir. Ularni loyihalash texnologiyasi:

1. mazmunni tizimlashtiradi,
2. o‘quvchilar bilimlarini barqarorlashtiradi,
3. o‘quv faoliyatini izchil boshqaradi,
4. kompetensiyaviy yondashuvni amalda qo‘llashga xizmat qiladi.

Innovatsion metodlar, multimodal yondashuvlar, AKT vositalaridan foydalanish, shuningdek, monitoring va baholash mexanizmlarining izchil tatbiqi umumlashtiruvchi darslarni samarali tashkil etishga yordam beradi. Bunday darslar o‘quvchilarning fikrlash madaniyatini rivojlantirib, ularni yangi bilimlarni mustaqil tahlil qilishga, umumlashtirishga va hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olishga tayyorlaydi.

Umuman olganda, umumlashtiruvchi darslarni loyihalash texnologiyasining metodik asoslari boshlang‘ich ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarni faol, bilimga chanqoq va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Jalolov, J. (2012). *Pedagogika va boshlang‘ich ta’lim metodikasi*. Toshkent.
2. Ahmedova, L. T. (2020). *Boshlang‘ich ta’limda innovatsion dars loyihalash metodlari*. Toshkent.
3. Qo‘chqarova, G. (2019). *Boshlang‘ich ta’limda integratsiyalashgan yondashuvlar*.
4. Yo‘ldosheva, N. (2018). *Umumlashtiruvchi darslar metodikasi*. Toshkent.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-11

5. Shamsiyeva, M. (2021). *Ta'lim texnologiyalari va loyihalash asoslari*. Toshkent.
6. Richards, J. C., & Rodgers, T. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
7. Bruner, J. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Harvard University Press.
8. Piaget, J. (1973). *To Understand is to Invent: The Future of Education*. Penguin.
9. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.